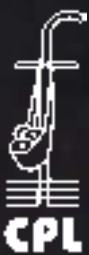

Galilea. 153

Litúrgia, pastoral, vida cristiana

Exèquies cristianes

Cèsar Cid: «Tota la vida del cristià és pasqual i la mort és la confirmació del procés, iniciat en el baptisme»

Número 33
setembre-octubre
de 2023. 5,75 €

DIFUNT NÚM. 3477 JA POT PASSAR
A SER EXEQUIAT DURANT ELS
PROXIMS DOS MINUTS.

GAUDEIXI DELS NOSTRES
SERVEIS.

Sumari

- 4 **Pares de l'Església:** El traspàs de Mònica, Agustí d'Hipona, per Joan Torra
- 5 Acompanyar en el dol i la malaltia, per Anna de Quadras
- 6 **Parlem-ne:** César Cid: acompanyant en el final de la vida, per Carme Munté
- 8 Exèquies i comunitat parroquial, per Xavier Aymerich
- 9 Celebració d'exèquies a la diòcesi de Lleó, per Florentino Alonso
- 10 **Ras i curt:** Interpretació; Vida, per Paula Depalma
- 11 «A les teves mans confio el meu esperit», per Alberto Jáimez
- 12 Música exequial: quina música i per què, per Jaume Gené
- 13 **Pregària:** ... I si morim, per a Ell morim, per Manolo Juárez
- 14 **En l'any litúrgic:** Recapitulació de totes les coses en Crist, per Eduard Pire
- 15 **Les lectures dels diumenges:** Diumenges del 27 al 34 del temps de durant l'any, cicle A
- 16 **Encara no ho heu llegit tot:** L'amor vencerà la mort, per Francesc Torralba

I al web: material complementari (<http://galilea.153.cpl.es>)

Any 6. Número 33
setembre-octubre 2023

Edita:

Centre de Pastoral Litúrgica
de Barcelona

Periodicitat:

6 números l'any

Subscripció anual

2022/2023:

En paper: 33,00 €
Online: 23,00 €

Preu d'aquest exemplar:

5,75 €

Direcció:

Quiteria Guirao Abellán
qguirao@cpl.es

Equip responsable:

Antoni M.C. Canal
Lino Emilio Díez Valladares
Maria Guarch
Dani López
M. Àngels Termes
Joan Torra

Consell assessor:

Natàlia Aldana
Dolores Aleixandre
Elisenda Almirall
Benjitu Bareto
M. Antònia Bogónez
Anna-Bel Carbonell
Paula Depalma
Albert Dresaire
Manolo Juárez
Jordi Julià
Montserrat Lluveras
Tere Martín
Carme Munté
Juan Carlos Pérez
Marta Pons

Adreça:

Centre de Pastoral Litúrgica
Diputació 231
08007 Barcelona
Tel. 93 302 22 35
wa: 619741047
cpl@cpl.es

Web:

<https://galilea.153.cpl.es/>

Fotografia de la portada:

César Cid

Dibuix plana 2:

Juan Carlos Pérez

Seguiu-nos a les xarxes
socials: @CPLeditorial

CAP A LA VIDA PLENA

Tot i tenir fe que la vida eterna la gaudirem quan deixem enrere la vida terrenal, la mort d'un ésser estimat, així com el nostre propi procés de mort, ens genera sentiments de vulnerabilitat. Al número 16 de la revista, *Dol i esperança*, en plena pandèmia de Covid-19, vam oferir una sèrie de reflexions i recursos sobre el dol. Ara, el [sentit de les exèquies cristianes](#) és el que motiva aquesta nova revista.

Estem en una època en què les esglésies han deixat de ser, prioritàriament, on s'acomia els éssers estimats. També ens trobem que, més vegades de les que pensem, no s'atenen els desitjos del difunt de marxar d'aquest món amb el ritu de l'Església. Per tant, l'acompanyament en la preparació d'exèquies per part de diaques, la necessària transformació de la pastoral de la salut i el paper de la comunitat són els temes que trobareu a la revista.

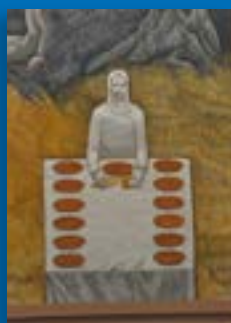
Per això, comptem amb [Anna de Quadras](#), que ens relata la seva experiència en la direcció d'un nou servei diocesà d'acompanyament al dol i la malaltia, que se suma a la Pastoral de la Salut de Barcelona.

Igualment, l'entrevista de [Carme Munté](#) a [César Cid](#), diaca de l'arxidiòcesi de Madrid, ajuda a enriquir i situar el tema que ens ocupa. També comptem amb [Alberto Jáimez](#), diaca permanent de la diòcesi de Bilbao, dedicat al servei pastoral als tanatoris.

[Xavier Aymerich](#), [Florentino Alonso](#) i [Jaume Gené](#), cadascun des de mirades complementàries, ens parlen de la celebració litúrgica a l'església parroquial.

Finalment, a la secció de l'any litúrgic i les lectures dels diumenges arribem al final del temps de durant l'any (cicle A). A les portes de l'Advent, com ens diu [Eduardo Pire](#), a qui agraïm el comentari d'aquest cicle, «és el mateix Esperit Sant qui continua venint a cada celebració litúrgica en què se'l convoca».

QUITERIA GUIRAO ABELLÁN
qguirao@cpl.es

Pastoral de creació: pastoral en els tanatoris

«Tota pastoral que surti de la sagristia implica un estar a la intempèrie del recer de la institució. Sempre falten seguretats i recursos per ser-hi».

Aquí tens l'article d'Alfons Gea sobre la pastoral en els tanatoris publicat a *Missa Dominical*:
<https://bit.ly/3Q5ASIC>

EL TRASPÀS DE MÒNICA

En el llibre novè de les *Confessions*, sant Agustí d'Hipona ens explica amb molta serenor la mort i la sepultura de santa Mònica, la seva mare, que va tenir lloc a Òstia, el port de Roma, la tardor de l'any 387 mentre esperaven el vaixell per retornar a la seva Àfrica nadiua. És la primera vegada que, trencant els costums establerts en la tradició cultural romana, Mònica fa entendre a Agustí que els difunts cal tenir-los present i recordar-los «davant l'altar del Senyor». És un text memorable i entranyable. Hom no pot llegir-lo sense sentir una emoció interior que parla per ella tota sola. Aquest és el text.

XI. 27. Què vaig respondre a aquestes paraules, no ho recordo prou bé; el cert és que al cap de cinc dies, o no gaire més, Mònica s'allità amb febre. I, estant malalta, un dia va perdre la consciència d'ella mateixa i fou sostreta una estona als qui l'envoltaven. Nosaltres hi vam córrer, però aviat va recobrar els sentits, i ens veié dempeus, jo i el meu germà, i ens digué amb l'aire del qui cerca quelcom: «¿On era jo?» Tot seguit, veient-nos atònits per la tristor, afegí: «Enterrareu aquí la vostra mare». Jo callava i frenava el meu plor. El meu germà, però, digué alguns mots en què expressava el seu desig de veure-la morir no pas en una terra estranya, sinó en la seva pàtria, com si això fos menys dissortat. En sentir-ho, ella, amb una cara d'angoixa, li clavà una mirada de retret per aquest pensament, i després, mirant-me a mi, exclamà: «Mira què diu!» I aleshores, girant-se a tots dos, afegí: «Sepulceu aquest cos onsevulla: no us amoïneu gens per tenir-ne cura; sols us demano una cosa, que us recordeu de mi, onsevulla que sigueu, davant l'altar del Senyor». En haver pronunciat aquesta frase amb les paraules de què era capaç, va callar, i el seu mal s'agreujava entre els sofriments.

28. Jo, però, Déu invisible, considerant els vostres dons que infoneu en el cor dels vostres fidels, per fer-hi germinar fruits admirables, m'alegrava i us donava gràcies, recordant, perquè ho sabia, amb quina ànsia s'havia preocupat sempre per la seva

sepultura, que havia previst i preparat al costat del cos del seu marit. De fet, com que havien viscut en estreta concòrdia, també desitjava, talment té l'ànima humana poca capacitat per a les coses divines!, que s'ajuntés a aquella felicitat, i així ho recordés la gent, la mercè que després d'haver travessat els mars, havia pogut mesclar la seva pols amb la del seu marit i els cobria una mateixa terra.

Ara bé, de quan ençà aquesta inanitat començà, per la plenitud de la vostra bondat, a desaparèixer del seu cor, jo ho ignorava, i, admirant-me'n, m'alegrava que se m'hagués revelat d'aquesta manera, encara que en aquell nostre col·lotge a la finestra, quan ella em digué: «¿Què faig ja aquí?», no es manifestà pas que desitgés morir a la seva pàtria. Vaig assabentar-me també més tard que ja, quan érem a Òstia, mentre conversava un dia, en la meua absència, maternalment confiada, amb alguns amics sobre el menyspreu d'aquesta vida i el benefici de la mort, aquests, atordits de tal fortitud en una dona –éreu vós qui la hi havíeu donada–, li demanaren si no l'esglaiava de deixar el seu cos tan lluny de la seva ciutat natal, respongué ella: «Res no és lluny de Déu, i no és de témer que ell no reconegui, a la fi del món, el lloc d'on m'ha de ressuscitar».

Finalment, el dia novè de la seva malaltia, quan tenia cinquanta-sis anys, i jo en tenia trenta-tres, aquella santa i piadosa ànima fou alliberada del seu cos.

ACOMPANYAR EN EL DOL I LA MALALTIA

ANNA DE QUADRAS ROCA

Fotografia: Photostockeditor

Actualment, hem après que la pandèmia de la Covid-19 va fer palesa la nostra manca de consciència sobre la pròpia vulnerabilitat i finitud. Es varen desvetllar de sobte inquietuds humanes que apuntaven vers la transcendència. La societat en conjunt vàrem viure un viacrucis globalitzat, que va desencadenar patiment i excessives defuncions. En aquest context l'Església arxidiocesana de Barcelona va posar en marxa el Servei d'Acompanyament en el Dol i la Malaltia (SADiM). El bisbe Toni Vadell, al capdavant del Secretariat diocesà de Pastoral de la Salut, en va ser l'impulsor i l'inici fou per Tots Sants del 2020.

Enguany farà tres anys que el SADiM està en funcionament i es va consolidant. La ubicació actual a l'edifici del Seminari Conciliar de Barcelona facilita l'accés per part dels usuaris i alhora permet posicionar el servei en la xarxa d'entitats d'Església. Tot i que la llavor del servei es va plantar en un context de pandèmia, en el present encara és necessària la seva existència i creixement. Encaixa en una Església en sortida que obre portes al patiment, a la persona vulnerable a causa d'una situació de dol o malaltia. La intensitat de la vivència pot variar en funció de la persona i les seves circumstàncies. En el SADiM atenem cada persona en la seva experiència particular i respectem el seu ritme evolutiu. Nosaltres oferim un acompanyament espiritual en la malaltia o el dol,

però sempre amb la perspectiva del punt de vista espiritual de la persona, que pot tenir fe o no, ser creient, agnòstica o atea. Tothom és benvingut amb la disposició de fer camí espiritual en el context de patiment, és a dir, una mirada interior que permeti identificar i aflorar les emocions contingudes pel dolor. Però destaquem que la profunditat del treball espiritual el marcarà la mateixa persona atesa, en funció de la seva evolució... En les sessions es treballa conscientment l'esperança, que ens sosté davant una situació incerta i dolorosa, alleuja la pena (inquietud, preocupació) i esdevé consol.

Quan parlem de les circumstàncies de la persona que viu un procés de dol o malaltia, un aspecte rellevant és la funció de l'acompanyament (compartir), perquè sovint és una situació que es presenta agreujada per la solitud experimentada. Per tant, cal posar èmfasi en l'acolliment, l'escolta i els silencis, que expressen també el dolor.

L'atenció espiritual als malalts hospitalitzats acostuma a ser més breu, a causa de la situació temporal en aquests serveis sanitaris. I respecte a l'atenció al dol, prèviament a l'existència del SADiM, no s'oferia com a servei en la Pastoral de la Salut diocesana. El SADiM com a espai d'acolliment que permet una extensió (de temps) i profunditat, se suma a la Pastoral de la Salut.

CÉSAR CID: ACOMPANYANT EL FINAL DE LA VIDA

CARME MUNTÉ MARGALEF

Fotografia: Photostockeditora

¿Quins aprenentatges de la vida hi ha en el fet d'acompanyar a morir?

La proximitat freqüent al procés de morir, més enllà del fet físic de cessació de la vida, inclou una implicació de caràcter vocacional. Així ho sento. Si no fos així, la nostra activitat seria purament tècnica i amb una manca d'empatia autèntica. Quan Occident decideix fugir de la mort (veure *Historia de la muerte en Occidente*, de Philippe Ariès) es priva d'alimentar la seva vida amb el gest més bonic que l'home pot experimentar, fins i tot des d'una mirada atea o agnòstica: acompanyar el final de la vida. Acompanyar el procés és un regal que t'obre el cor i et vincula espiritualment amb el Totalment Altre, en l'alteritat extraordinària de desintegració i renaixement. La persona apren especialment a ser,

perquè la veritable presència que interessa doni forma al moment. Ser per al germà, ser per a Déu i participar del seu amor en el procés. Aquest aprenentatge és dinàmic i sempre nou.

¿En quin sentit els moments de malaltia i mort afavoreixen el fet de tractar temes d'espiritualitat i fe?

En el sentit del sentit, i no es tracta d'un joc de paraules. S'indueix a pensar que la necessitat de sentit té a veure amb la psicologia. Crec que abraça tots els àmbits de l'existència perquè la recerca de sentit és una inquietud espiritual (no confessional). Entenc la qüestió espiritual com un element específic de l'home i, en el tracte amb els professionals, el malalt, al final de la vida, s'obre a un equip preparat per afrontar amb ell i la seva família aquestes demandes.

«Acompanyar el final de la vida és el gest més bonic que l'home pot experimentar, fins i tot des d'una mirada atea o agnòstica», afirma César Cid, diaca de l'arxidiòcesi de Madrid, expert en dol i atenció espiritual al final de la vida. «El desig es va plasmar des del començament de la meua formació i no he fet altra cosa (pastoral) que acompanyar a morir i facilitar el dol com a tanatòleg (terme adequat que ens costa acceptar a Espanya). La persona que deixa la vida necessita ser reconeguda com qui és, que li permetin tancar la seva existència, relacionar-se amb tot el que és sagrat i sentir-se especialment estimat».

Actualment, César Cid treballa a l'hospital Hestia Madrid duent a terme l'atenció espiritual i col·labora amb l'MD Anderson Cancer Center Madrid fent escolta i acompanyament a famílies i malalts. També fa exèquies en el tanatori M30 de Madrid.

I quan el malalt s'obre afluïren sentiments, valors i mancances, tot això enfocat des de l'atenció holística de les cures pal·liatives, l'entorn on treballa. En aquesta obertura afluïren necessitats de tota mena i el malalt decideix com vol tancar la seva vida; nosaltres li ho facilitem.

¿Com s'expressa Déu en el patiment?

Permetent-nos ser la seva mà en les obres del dia a dia.

S'expressa en els gestos d'amor de tot el personal implicat en el procés. En els sagraments, però especialment en la comunió sacramental en forma de viàtic. El malalt experimenta una presència que asserena, acompanya i cobreix d'amor el seu cor. En moltes ocasions he gaudit de somriures que no esperava, llàgrimes de confirmació i gestos afirmatius per part del malalt. La bellesa d'aquest moment sublim és indefinible. Aquí soc l'estella més petita, que ni tan sols es percep... És afavorir la trobada del malalt amb Déu. En silenci. Amb moltíssim respecte.

¿Què necessita la persona per morir en pau i què necessita la família per acompanyar aquest procés?

Ser conscients del que passa. Unir-se al malalt en comunió de persones que s'estimen. No dissimular la por ni amagar les llàgrimes. Dir amb honestedat el que se sent... «també estic espantat, però estic amb tu; t'estimo més que mai». Afavorir el contacte físic amb el malalt i relacionar-s'hi com sempre ho han fet. Normalitat. Evitar gestos de dissimulació i afrontar la veritat amb tacte, autenticitat i respecte. Repetir accions que li són familiars i compartir amb ell les seves aficions. La persona és i viu com és fins al darrer sospir. Evitar obsessionar-se amb el moment de la mort. Això afavoreix pors i sentiments de culpa. Restar-li importància al moment de la mort i viure cada dia amb naturalitat. Més important que el moment concret de la mort és tancar la vida i haver facilitat el procés.

¿Què celebrem en les exèquies cristianes?

Les exèquies cristianes són una celebració litúrgica de

l'Església. El ministeri de l'Església pretén expressar aquí també la comunió eficaç amb el difunt, fer participar en aquesta comunió a l'assemblea reunida per a les exèquies i anunciar-li la vida eterna. El sentit cristià de la mort és revelat a la llum del misteri pasqual de la mort i la resurrecció de Crist, en qui radica la nostra única esperança. El cristià que mor en Crist Jesús «emigra del cos i va a viure amb el Senyor» (2 Corintis 5,8).

Més important que el moment concret de la mort és tancar la vida i haver facilitat el procés

¿Com vivim la mort les persones que tenim fe?

Amb la convicció de la trobada. Tota la vida del cristià és pasqual i la mort és la confirmació del procés, iniciat en el baptisme. L'Església peregrina en aquest món i acompanya sacramentalment l'home al terme del seu camí terrenal.

¿Quines són les actituds necessàries per apropar-nos a la família que ha perdut un ésser estimat?

Empatia, respecte i acceptació incondicional. Cada família expressa el dolor i els gestos específics d'una manera. No saltres hem de ser presència respectuosa i hem d'evitar qualsevol expectativa precipitada que no hagi suggerit o sol·licitat la família. Una formació senzilla en escolta activa ens ajuda a facilitar processos complicats des de la presència sincera de participació controlada.

¿Ha canviat la seva tasca després de l'experiència de la pandèmia de la Covid-19?

No. I si en algun moment pensàvem que en sortiríem «millors» d'allò, ens equivocàvem. És el que penso. La societat no és pas més empàtica. No hi ha un grau de sensibilització més gran davant del patiment de l'altre i només les famílies que van patir pèrdues reviuem avui aquell calvari inesperat. Vam tornar al mateix de sempre i continuem detectant un gran buit de sentit entre els més joves i una soledat insuportable entre la gent gran. Mai havíem registrat tants suïcidis com ara...

¿La pastoral d'exèquies, tal com està concebuda, necessita una renovació?

Per descomptat. És urgent tornar a enfocar la pastoral d'exèquies, unificant l'esforç i plantejar-les com un entorn pastoral del dol, no només des de la litúrgia per difunts. Necessitem incorporar l'escolta en els equips i unificar criteris aportant persones formades en relació d'ajuda. La gent no entra en una sala de vetlla només a pregar. Pot ser que en el passat fos suficient, avui no. Acollir, reconèixer els rols de cada persona de la família i emprendre una relació pastoral que acaba, és clar, en l'oració pel difunt. Però hem de tenir en compte els parents i els seus criteris.

Entrevista completa:

<https://bit.ly/3PrFyH1>

EXÈQUIES I COMUNITAT PARROQUIAL

XAVIER AYMERICH MIÑARRO

L'anunci de la mort i resurrecció de Jesucrist constitueix el nucli de la fe cristiana, i són precisament les exèquies les que han de manifestar amb claredat la fe en la resurrecció i l'esperança cristiana en la vida eterna. La Paraula de Déu, l'anunci del *kerigma* i la pregària cristiana donaran pau, consol i esperança al cor de la persona que plora la mort d'un ésser estimat.

Com tots els altres sacraments, «les exèquies per a qualsevol fidel difunt generalment han de celebrar-se en l'església de la pròpia parròquia» (Conferència Episcopal Espanyola, *Un Déu de vius*). Però aquest «generalment» incorpora ja en ell mateix les possibles excepcions.

La realitat socioreligiosa actual és tan diferent de fa uns anys que pretendre mantenir les coses tal com es feien abans, tot i que tinguessin tot el seu sentit, esdevé una tasca gairebé impossible, amb el perill de perdre fins i tot allò que encara tenim. Per això, val la pena tenir en compte alguns criteris, posar l'accent en el punt principal i relativitzar el punt secundari i optatiu.

En primer lloc, allà on es pugui i quan es pugui, prioritzar la celebració de les exèquies a la pròpia església parroquial. Val la pena educar la comunitat cristiana, animar-los perquè ho demanin, assegurar amb les empreses funeràries aquesta possibilitat, i donar totes les facilitats per fer-ho així. En aquest sentit, cal assegurar la dignitat de la celebració, amb una litúrgia acurada i amb l'escalf i l'acollida

adients, de manera que la família del difunt valori positivament l'experiència. Això demana un esforç suplementari per part de la parròquia, ja que cal que hi intervinguin alguns fidels de la comunitat, a banda del mossèn.

Fotografia: Cartell Exèquies de la revista *Missa Dominical*

Però quan això no sigui possible i la família triï celebrar les exèquies del difunt a l'oratori del tanatori, igualment continua sent important el paper de la parròquia. Vull dir que la parròquia no és només el temple, sinó una comunitat que viu i celebra la fe, presidida pel seu rector i pels altres mossens, si n'hi ha. El paper de la parròquia comença ja amb l'atenció pastoral prèvia a la celebració. El rector s'ha de posar en contacte amb la família, donar-li el consol en nom propi i de la comunitat, interessar-se per les circumstàncies de la defunció, oferir el servei de la comunitat i preparar amb ells la celebració. D'aquesta manera, en el moment de

la celebració al tanatori es pot veure clarament que no és una cerimònia oferta per l'empresa funerària, sinó una celebració de la comunitat cristiana local presidida pel seu ministre, tot i que es faci en aquell lloc. A les grans ciutats –on, tal com hem explicat, els tanatoris funcionen de forma totalment independent de les parròquies– seria interessant que les comunitats cristianes dels barris fessin un esforç per detectar els feligresos o veïns que moren i mirar de posar-se en contacte amb les seves famílies per poder fer també aquest acompanyament. Fins i tot el mateix rector es pot oferir per anar al tanatori a celebrar les exèquies

i proposar una missa exequial posterior a l'església parroquial. En aquesta atenció pastoral prèvia poden ser útils alguns subsidis litúrgics oferts pels bisbats o pel Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona.

L'acompanyament de la parròquia a les famílies dels difunts continua després de la celebració de les exèquies. I en aquest punt té un relleu especial l'Eucaristia funeral que es pot oferir a posteriori a la parròquia, quan les exèquies s'han celebrat sense missa al tanatori (o també a la parròquia). És molt important l'experiència de les parròquies que celebren un dia a la setmana la missa exequial pels difunts pels quals s'han celebrat les exèquies cristianes sense missa, i també per altres difunts que demanen que se'ls recordi en aquella Eucaristia. És un moment més tranquil de celebració de la fe i de contacte amb les famílies que han perdut un ésser estimat. En algunes parròquies encara hi ha una proposta més: la missa exequial per tots els difunts de l'any, amb motiu de la pròpia festa patronal o pels volts de Tots Sants.

Un element molt rellevant que cal subratllar és la preparació de la celebració litúrgica: hem de triar correctament els textos, preparar de forma adient les paraules, defugir els elogis i centrar-se en el missatge de la fe. Hem d'oferir també la possibilitat de participar-hi als familiars del difunt, amb una lectura, les pregàries, etc. Pel que fa als cants, convé fer un esforç per introduir-ne d'adients. Si l'empresa funerària ofereix a la família els serveis d'un grup musical, cal assegurar prèviament –en diàleg previ amb el tanatori– un repertori digne i adient a les celebracions exequials cristianes i, fins i tot, oferir la possibilitat d'acompanyar algun cant del ritual, alguna resposta senzilla com a antifona del salm, un Al-leluia, etc. Tot plegat, perquè realment sigui una celebració de l'Església i es visualitzi l'acompanyament de la comunitat parroquial.

Per llegir l'article complet: [Xavier Aymerich Miñarro, «Les exèquies cristianes: ¿parròquia o tanatori?»](#), *Quaderns de Pastoral* 251 (2022) 79-90.

CELEBRACIÓ D'EXÈQUIES A LA DIÒCESI DE LLEÓ

FLORENTINO ALONSO ALONSO

La celebració de les exèquies d'un cristià no és un assumpte particular dels familiars i de gent propera del difunt ni un simple esdeveniment social, sinó que és un acte de tota la comunitat que expressa i celebra, amb marcat caràcter pasqual, la fe i l'esperança en la resurrecció.

Com totes les accions litúrgiques, aquesta és una celebració de l'Església i, com a tal, ha de ser cuidada pastoralment i conforme a les normes litúrgiques i canòniques. És per això que en 2005, l'aleshores bisbe de Lleó, monsenyor Julián López, va publicar el decret de la *Normativa diocesana sobre la celebració d'exèquies* que segueix en vigor. L'objectiu de la normativa és que la celebració litúrgica de la mort constitueixi una ocasió d'evangelització, atendre la unificació de criteris en aquesta matèria que demanava el sínode diocesà celebrat en 1995 i es percebi realment la parròquia pròpia com a comunitat que conté i expressa el sentit de família de fills de Déu.

En coherència amb aquesta accentuació, el citat decret disposa que: els ritus exequials i la missa exequial se

celebrin en la mateixa església parroquial del difunt o altre prèviament autoritzada; en els llocs de culte dels tanatoris i en les capelles del cementiri no se celebren exèquies ni missa exequial, llevat d'excepcions; a més del que està establert en l'*Ordenament General del Missal Romà* sobre quan no se celebra la missa exequial (les solemnitats de precepte, el Dijous Sant, el Tridu Pasqual i els Diumenges d'Advent, Quaresma i Pasqua), el decret demana als mossens que, per atendre millor els deures parroquials del dia del Senyor, facin passos progressius per a no celebrar la missa exequial ni tan sols els diumenges de Nadal i del temps de durant l'any.

Materials de
Missa Dominical
sobre la celebració
d'exèquies:
<https://bit.ly/3rHFZ8j>

Interpretació

Interpretar la Paraula de Déu, desentrellar els signes dels temps, entendre qui som com a comunitat, pensar qui és Jesús, dissenyar passos a seguir... Aquestes són algunes de les coses que feien les comunitats dels orígens quan es reunien. Però, ¿com i quan ho feien? Possiblement de maneres diverses i depenent de la comunitat. No obstant això, està clar que moltes comunitats ho feien en espais de reunió, d'oració, d'àpats... el que avui en diríem celebracions.

Per a nosaltres, la celebració també pot ser un lloc hermenèutic, és a dir, un espai on cercar junts algunes respostes a preguntes essencials. La lectura de la Paraula, l'actualització per a la vida, les nostres peticions sobre les coses que necessitem... tot això –emmarcat en una manera de presentar a Déu i en comunió el que som o volem ser– és una manera d'entendre'ns junts i de presentar el que som a Déu.

Vida

La litúrgia llavors pot considerar-se integrada en aquesta hermenèutica de celebració en el sentit que implica la interpretació i la comprensió dels diversos símbols, els textos sagrats i fins i tot els aspectes més rituals d'una celebració.

Però sobretot pot ser l'espai propici per donar sentit i orientar les nostres vides, per portar al centre de la nostra atenció el que ens importa i

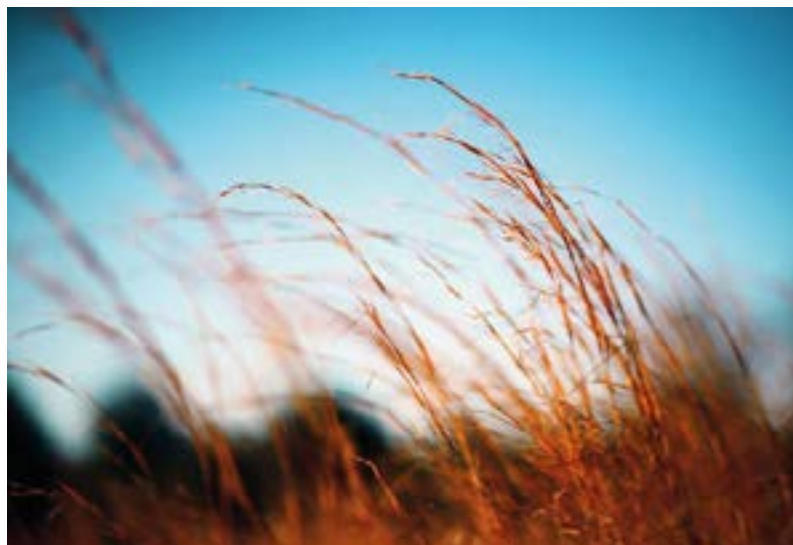
per oferir-ho a Déu i a la comunitat perquè ho aculli i transformi, perquè ho encarrili i consolidi. I sobretot perquè cadascú de nosaltres ens involucrem activament en la recerca de significat a través de la reflexió i de la interpretació tant dels elements simbòlics i rituals, com sobretot de la Paraula llegida i anunciada en la celebració.

«PARE, CONFIO EL MEU ALÈ A LES VOSTRES MANS»

ALBERTO JÁIMEZ ORTEGA

El millor servei que puc donar és escoltar la persona en dol, creure-hi sense jutjar-la, facilitar que em parli, donar-li la possibilitat d'un diàleg pausat on ella mateixa aprofundeixi en el seu dolor

Fotografia: Unsplash

Vivim en una societat que nega la mort com a arrel de les nostres pors més profundes. I quan la mort arriba a casa nostra, ens adonem que ningú ens ensenya que, tot i que perdre el que estimem ens produeix un dolor molt gran, la vida és aprendre a deixar anar, saber viure és saber acomiadar-se.

Soc diaca permanent de Bilbao, i el meu servei sempre ha girat al voltant dels tanatoris. Intento que sigui alguna cosa més que celebrar exèquies en les capelles de les funeràries, i que tot el pes recaigui en el diàleg amb la família del difunt. Si he après ares en el servei pastoral en els tanatoris, és que ajudar algú no és necessàriament resoldre el seu problema. El millor servei que puc donar com a diaca és escoltar la persona en dol, creure en ella sense jutjar-la, facilitar que em parli, donar-li la possibilitat d'un diàleg pausat on ella mateixa aprofundeixi en el seu dolor.

Conscient que el qui pateix ens està regalant una part de la seva vida, hem de tenir-li un respecte molt curós, sense intentar convèncer-lo de res, acompanyant durant un tram del dol, normalment l'inicial. És un diàleg evangelitzador, sens dubte, però no puc predicar doctrina, el meu deure és establir una relació humana de veritat, no només un simple contacte pastoral. Crec que l'Evangeli no es pot transmetre com si fos un coneixement, no es tracta de fer catequesi, sinó de tenir empatia, saber escoltar,

compartir sentiments, plorar si cal, interessar-se de veritat pel que la persona ens diu. D'aquesta manera, la litúrgia exequial deixa de ser la qüestió important en l'atenció religiosa en els tanatoris, i adquireix el seu valor espiritual original. Es tracta de recuperar el que l'Església ha fet tradicionalment: tenir cura. Però enfocat en un escenari nou com és el dels tanatoris en les grans ciutats.

El dol no significa preguntar-se pel sentit de tot el que està passant. No som nosaltres qui interroguem Déu, qui li demanem explicacions, sinó que és Déu qui ens qüestiona constantment. El sentit de la vida és respondre al que Déu vol de nosaltres. Lògicament, Déu no vol la mort de ningú, però la mateixa mort, com a part fonamental de la vida, ens qüestiona. El paradigma és Jesús a la creu. La gran pregunta de Jesús és: «Déu meu, Déu meu, ¿per què m'heu abandonat?», però en el punt més àlgid de dolor, hi ha un procés a través del qual Jesús pot dir: «Pare, confio el meu alè a les vostres mans», és a dir, t'ho dono tot, confio en Tu. Això no és un exponent del conformisme més tràgic, és una expressió de fe enmig del dol.

MÚSICA EXEQUIAL: QUINA MÚSICA I PER QUÈ

JAUME GENÉ NOLLA

Fotografia: Pompek Khunatorn.

Quan la vida i la mort són referides a Jesús, necessitem la música i el cant per cantar ben fort la nostra fe

El músic o cantor del meu poble té una carpeta ben gruixuda quan hi ha un funeral. A l'interior s'hi troben els fulletons amb els cants i la música del Ritual d'exèquies. No hi ha gaire sorpreses en el repertori, ni en el propi ni en l'ordinari de la missa de difunts, i això ha facilitat una gran participació de l'assemblea: els cants se saben de memòria i tothom s'hi afegeix amb el cant i la pregària. No es trien els cants en funció dels gustos ni per omplir moments de silenci, sinó per expressar la nostra fe en la vida que ens ha estat donada per Jesucrist.

És important recordar que les exèquies són una de les celebracions que aplega més gent dins d'una església. Són persones amb un ventall ampli de confessions i vivències de la fe, amb distàncies diverses entre la seva fe, o no fe, i la fe de l'Església; però persones que són allí, que han volgut assistir a l'acte mogudes per l'afecte i l'amistat. Són persones generalment disposades a escoltar i reflexionar sobre el misteri de la vida i de la mort. I així, l'Església es troba amb un espai privilegiat per poder oferir el missatge central de vida i esperança, posar en escena la vida eterna promesa per Jesucrist i relativitzar els absoluts en voga de la societat.

És bo que ens deixem dur de bracet de la litúrgia, perquè els textos litúrgics han acompanyat la fe dels creients des de molt antic. Textos que ens recorden que «aquell qui ressuscità Jesús, el Senyor, també

ens ressuscitarà a nosaltres amb Jesús» (2 Corintis 4,14). No siguem dels qui correm a substituir-los per textos i músiques d'omotivat fàcil que s'allunyen de la fe. És insuficient que els cants es quedin en un nivell purament humà. Com més relació tingui l'element musical i oracions, lectures i l'acció litúrgica, descobrirem menys interferències per canalitzar la gràcia, en bé dels fidels i per a glòria de Déu.

Tota la celebració és una evangelització en la qual l'Església convida a mantenir viva l'esperança i l'anunci explícit que la mort «no destrueix la vida dels qui creuen en vós, tan sols la transforma» (Prefaci de difunts).

Així, en la celebració de les exèquies, a l'hora d'escollir els cants i les músiques, hem de considerar bé les circumstàncies, les persones que hi participen i el tipus d'assemblea que es reuneix. Preparar bé la música i els cants permet no traïr la veritat dels gestos de la celebració que l'assemblea és cridada a realitzar en aquella particular ocasió. Quan la vida i la mort són referides a Jesús, necessitem la música i el cant per cantar ben fort la nostra fe, sense descuidar que, fins i tot, el silenci és ple d'esperança.

Per llegir l'article complet:
[Jaume Gené Nolla, «La música als funerals», *Quaderns de Pastoral* 251 \(2022\) 91-98.](#)

...I SI MORIM, PER A ELL MORIM

Llegim en el llibre de la Saviesa:

«Déu ha creat l'home perquè sigui incorruptible,
l'ha fet imatge d'allò que és ell mateix.

Però la mort ha entrat al món per la malícia del diable,
i els seus partidaris l'han de sofrir» (*Saviesa 2,23*).

Déu ens ha fet a imatge seva (*Gènesi 1,27*) i, si el primer home,
Adam, fou un ésser terrenal, el darrer Adam, Jesús,
és Esperit que dona vida. Així, si Jesús ha ressuscitat,
també nosaltres esperem en el goig de la resurrecció (*1 Corintis 15*).

La novetat, doncs, per als cristians és que, pel baptisme,
estem ja sacramentalment «morts amb Crist»,
i així –un cop morts amb Ell al pecat– naixem a la vida nova.

Senyor, que formosa és des d'aquesta perspectiva,
la bona mort que ens mena a les mans del Pare.

Tu mateix ens has dit: «Jo soc el Camí, la Veritat i la Vida» (*Joan 14,6*).

¿Per què he de témer, doncs, deixar aquest món?

«Oh, mort, ¿on és la teva victòria?» (*1 Corintis 15,55*).

Més enllà de la tristesa, de la por o del dolor,
jo confio en la teva paraula i

quan la germana mort vingui a buscar-me
desitjo, de tot cor, trobar-me amb Tu

i amb tots els germans que m'hauran precedit a la casa del Pare.

Vull fer meves les paraules d'aquella bella cançó:

«I si vivim, per a Ell vivim i, si morim, per a Ell morim.

Tant si vivim com si morim, som del Senyor, som del Senyor».

Amb aquesta esperança beneiré el teu nom, ara i per sempre.

«Amén! Vine, Senyor Jesús!» (*Apocalipsi 22,20*).

RECAPITULACIÓ DE TOTES LES COSES EN CRIST

EDUARDO PIRE MAYOL

Fotografia: Photostockeditora

Amb el curs escolar, acadèmic i pastoral ben encetat, ens disposem a recórrer les últimes setmanes de l'any litúrgic.

En el temps de durant l'any se'ns ofereix la contemplació dels misteris de la vida del Senyor, sempre a la llum de la solemnitat de Pentecosta, perquè és el mateix Esperit Sant qui continua venint a cada celebració litúrgica en què se l'invoca.

Per concloure aquest temps de durant l'any, i abans de tornar a començar el cicle anual com la celebració del I Diumenge d'Advent, en comptes del diumenge XXXIV del temps de durant l'any, l'Església ens ofereix la celebració de la solemnitat de nostre Senyor Jesucrist, Rei de tot el món.

L'Església vol complir fidelment la voluntat de Déu de recapitular-ho tot en Crist (cf. *Efesis* 1,10) i per això celebra i actualitza al llarg de tot l'any la passió i mort del Senyor, confessa amb fe viva la seva resurrecció i ascensió alhora que espera la seva vinguda en glòria i majestat, quan «Déu serà tot en tots» (*1 Corintis* 15,28) i es reuneixi i recapituli tot en Crist.

El sentit escatològic i de recapitulació de tot en Crist pot veure's en les lectures i oracions de tota la setmana que transcorre entre nostre Senyor Jesucrist, Rei de tot el món, i el dissabte posterior. L'himne que proposa la Litúrgia de les Hores aquests dies és la famosa seqüència *Dies iræ*, que fins a la reforma litúrgica posterior al Concili Vaticà II es cantava o es resava abans de l'evangeli en les misses de difunts.

Aquest text líric, atribuït tradicionalment a Tomàs de Celano (segle XIII), descriu la cruesa del dia del judici final en el qual el so de la trompeta cridarà les ànimes. Com resa la seqüència, en aquell dia, terrible i gloriós,

les ànimes dels justos podran contemplar la glòria de Déu, però les dels condemnats cremaran en les penes de l'infern. Per aquest motiu és comprensible que s'optés per eliminar la seqüència, i d'altres que hi havia en el Missal Romà, de la litúrgia eucarística, perquè la celebració cristiana de la mort apunta especialment cap a la contemplació de Crist ressuscitat i glorificat. Per això es canta l'Al·leluia abans de l'evangeli. Això no impedeix que en la celebració de la Litúrgia de les Hores es pugui resar amb un text que recorda la segona vinguda del Senyor, en glòria i majestat, per jutjar a vius i morts:

Apareixerà el llibre escrit en què tot és contingut i amb el qual es jutjarà al món. Així, quan el jutge s'asseurà, el secret es mostrarà i res no restarà impune. ¿Què diré jo aleshores, pobre de mi? ¿A quin protector pregaré quan ni el just estarà segur? Rei de tremenda majestat que salves de grat els qui cal salvar, salva'm, font de pietat. Recordeu, piadós Jesús, que soc la causa del vostre calvari; no em perdeu en aquell dia. Tot buscant-me, us vau asseure esgotat, em redimireu patint a la creu; que no siguin vans tants treballs (*Himne Dies iræ*).

Així, en la festa de nostre Senyor Jesucrist, Rei de tot el món, estem convidats a renovar el nostre amor i adhesió a Crist que ens salva i també a demanar-li que ens deixi entrar en la seva intimitat i, així, treballar amb Ell per implantar el seu «regne universal i etern: regne de veritat i de vida, regne de santedat i de gràcia, regne de justícia, d'amor i de pau», com diu el prefaci d'aquesta solemnitat. Així, un dia, tots els que ens nodrim amb «l'aliment, que dona la immortalitat [...] puguem viure en el regne del cel amb ell», com implora l'oració de després de la comunió d'aquesta missa.

Suggeriments per als cants de cada diumenge o festa al nostre web:
<https://bit.ly/46xwGa4>
 En castellà:
<https://bit.ly/3Q0MLyb>

Accedeix als comentaris de les lectures del temps corresponent escanejant el codi QR o seguint aquest enllaç: <https://bit.ly/3LRwUk9>

Des del diumenge 27 fins al diumenge 34 del temps de durant l'any, cicle A

*Amb la solemnitat de Tots Sants i la commemoració dels fidels difunts
 Del 8 d'octubre al 22 de novembre de 2023*

Diiumenge	Primera lectura	Segona lectura	Evangelí
Diumenge 27 8 octubre	La vinya del Senyor de l'univers és el poble d'Israel <i>Isaïes 5,1-7</i>	El Déu de la pau serà amb vosaltres <i>Filipencs 4,6-9</i>	Passarà la vinya a uns altres <i>Mateu 21,33-43</i>
Diumenge 28 15 octubre	El Senyor prepararà un convit i eixugarà totes les llàgrimes de tots els homes <i>Isaïes 25,6-10a</i>	Em veig amb cor per a tot, gràcies a aquell que em dona forces <i>Filipencs 4,12-14.19-20</i>	Convideu a la festa tothom que trobeu <i>Mateu 22,1-14</i>
Diumenge 29 22 octubre	Condueixo Cir, agafat per la mà dreta, per sotmetre-li les nacions <i>Isaïes 45,1.4-6</i>	No deixem mai de recordar la vostra fe, la vostra caritat, la vostra esperança <i>1 Tessalonicencs 1,1-5b</i>	Retorneu al Cèsar això que és del Cèsar, i a Déu allò que és de Déu <i>Mateu 22,15-21</i>
Diumenge 30 29 octubre	Si maltractàveu les viudes i els orfes, s'encendria la meua indignació contra vosaltres <i>Èxode 22,21-27</i>	Abandonàreu els ídols, per servir Déu i esperar el seu Fill <i>1 Tessalonicencs 1,5c-10</i>	Estima el teu Déu, i estima els altres com a tu mateix <i>Mateu 22,34-40</i>
Tots Sants 1 novembre	Vaig veure una multitud tan gran que ningú l'hauria pogut pomptar <i>Apocalipsi 7,2-4.9-14</i>	Veurem Déu tal com és <i>1 Joan 3,1-3</i>	Alegreu-vos i feu festa, perquè la vostra recompensa és gran en el cel <i>Mateu 5,1-12a</i>
Fidels Difunts 2 novembre	És bo d'esperar silenciosament la salvació del Senyor <i>Lamentacions 3,17-26</i>	<i>o bé (primera lectura)</i> Comencem una nova vida <i>Romans 6,3-9</i>	A casa el meu Pare hi ha lloc per a tots <i>Joan 14,1-6</i>
Diumenge 31 5 novembre	Heu abandonat el camí dret i, en veure com jutjàveu, molts s'han allunyat <i>Malaquies 1,14b-2,2b.8-10</i>	No solament us volíem fer participar de la Bona Nova de Déu... <i>1 Tessalonicencs 2,7b-9.13</i>	Diuen i no fan <i>Mateu 23,1-12</i>
Diumenge 32 12 novembre	Troben la saviesa tots els qui la cerquen <i>Saviesa 6,13-17</i>	Déu s'endurà amb Jesús els qui han mort en ell <i>1 Tessalonicencs 4,13-18</i>	L'espòs és aquí. Sortiu a rebre'l <i>Mateu 25,1-13</i>
Diumenge 33 19 novembre	Les seves mans treballen com vol <i>Proverbis 31,10-13.19-20.30-31</i>	El dia del Senyor no us podrà sorprendre com un lladre <i>1 Tessalonicencs 5,1-6</i>	El que t'havia encomanat, ho has administrat fidelment. Entra a celebrar-ho amb el teu Senyor <i>Mateu 25,14-30</i>
Crist Rei (diumenge 34) 22 novembre	A vosaltres, el ramat, jo us judicaré entre l'un i l'altre <i>Ezequiel 34,11-12.15-17</i>	Posarà el Regne en mans de Déu, el Pare. Així Déu ho serà tot en tots <i>1 Corintis 15,20-26.28</i>	S'asseurà al seu tron gloriós i els separarà entre ells <i>Mateu 25,31-46</i>

L'Amor vencerà la mort

FRANCESC TORRALBA ROSSELLÓ

Quan la mort s'emporta un ésser estimat, ¿què podem esperar? ¿Hi ha lloc per a l'esperança? ¿És legítim esperar l'arribada *d'un dia que mai no colgarà la fosca*?

Saber esperar és un exercici de paciència, tot un aprenentatge. La fluïdesa de la vida és un motiu d'esperança. Els estats d'ànim, com l'aigua d'un riu, flueixen, canvien de forma, de textura i d'intensitat. També les ones del mar flueixen. Van i venen. És d'esperar que el desassossec doni lloc a la serenitat, que la tristesa deixi pas a la pau, que després de la tempesta vingui la calma.

Si tot flueix, ¿per què hauria de pensar que aquesta pena feixuga que m'atribola no es dissiparà? ¿Per què hauria de creure que s'ha petrificat i que no es liquarà amb la calor del sol?

¿Què podem esperar?

La pregunta roman.

Una transformació, un canvi, una metamorfosi. La naturalesa ens dona constantment lliçons d'aquesta veritat. El no-res no és. La individualitat es descompon, però no s'anorrea; es transforma en el que ara no és, ni som capaçs d'entreveure.

La naturalesa n'és plena d'exemples. El gra de blat mor colgat sota la terra humida, però d'ell neix amb força l'espiga que s'obre camí verticalment cap al cel. El capoll mor, però d'ell emergeix la papallona. És transitori, com també ho és la papallona multicolor que n'ha emergit. L'ou es trenca quan el poll ix al món. Ja ha acomplert la seva funció. La fulla de l'arbre cau durant la tardor, però es transforma en humus, sediment nodridor que les arrels de l'arbre absorbeixen.

No som éssers fets per a la mort, no som éssers destinats a l'anorreament, al no-res. Som éssers en constant transformació des del mateix moment que som i aquesta metamorfosi té lloc a cada instant encara que sigui de manera imperceptible als ulls humans.

¿I si la mort fos una transformació substancial del nostre ésser?

Esperar és contracultural. Ho volem *tot* i ho volem *ja*. La frustració emergeix a cada moment, perquè no suportem la distància que s'estén entre el desig i la seva realització.

La cultura de la immediatesa ens ha fet ineptes per a l'art de l'espera.

Esperar és creure que el bé vencerà el mal, que l'amor vencerà la mort, que la història acabarà feliçment, que tot haurà tingut un sentit, un argument, una raó de ser, que ara i aquí ni tan sols podem besllumar, però que, a la fi, esdevindrà clara, nítida.

Esperar és sostenir la fe en l'inesperat. Rau a creure que el que és poc probable, pot obrir-se camí, que passi quelcom que no està dins de la lògica del càlcul. Esperar no és negligir l'ara. Qui espera arribar a un lloc, es posa a caminar, encara que no tingui la certesa d'arribar-hi. Qui espera algú, prepara la llar, encara que no tingui cap garantia que Godot arribi.